

Список використаних джерел

1. Василенко І. А., Півоваров О. А., Трус І. М., Іванченко А. В. Урбоекологія: підручник. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 309 с.
2. Вернадский В. И. Біосфера. М.: Мысль, 1967. 316 с.
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456-ХІІ.

Ольга Подобедова

КОМУНІКАТИВНА СИТУАЦІЯ І МОВЛЕННЄВІ АКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕБАЖАНОЇ ДІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

При всій важливості враховувати мовні засоби вираження авертивної семантики ще більш важливим є аналіз функціонування таких висловлювань у конкретній мовленнєвій ситуації. Звернення до аналізу екстралінгвістичних факторів диктується соціальним характером комунікативного процесу, оскільки мовленнєва діяльність відбувається в соціальних умовах. Таким чином, лише прагматичні параметри ситуації (хто, кому, за яких умов, навіщо, чому говорить), які відповідають умовам, у яких відбувається ситуація, у поєднанні з мовними одиницями дозволяють мовцю якомога точніше передавати свій намір, а слухачу – правильно визначати відтінок зверненого до нього спонукання в кожному конкретному випадку.

Мотивом спонукання, представленого в застереженні, є прагнення мовця попередити небезпечну чи невігідну для адресата ситуацію, тому мовленнєві акти попередження можуть уживатися в будь-якій рольовій структурі комунікативної ситуації. Попередження реалізується найчастіше в соціально-нормативних ситуаціях, де ролі розподіляються за такою схемою: мовець – «рятівник», слухач – «жертва», де метою «рятівника» є спроба спонукати «жертву» не робити певної дії через її несприятливість для останнього. Намір мовця, таким чином, має на увазі позитивну бенефактивність для слухача. Так, у наступному прикладі в ролі «рятівника» через свій професійний обов'язок виступає адвокат:

L'avocat: – Si votre union présumée avec une jeune femme n'était pas une solidité, la secte vous attaquerait. N'oubliez pas aussi, qu'en cas de mariage avec une étrangère, l'office d'immigration lancer une enquête... [4, с. 45].

Очевидно, що використання мовленнєвих актів попередження є найбільш доречним при зверненні старшого за статусом (за віком, соціальним станом) до молодшого при близькій психологічній дистанції і в невимушеній обстановці спілкування. Однак у ситуації безпосередньої небезпеки для адресата роль «рятівника» може взяти на себе будь-яка особа, незалежно від її статусу, положення в суспільстві, віку. Наприклад,

хлопчик, знаючи про ймовірний напад, вважає за необхідне попередити комісара Мегре:

– *Vous feriez mieux de faire attention, monsieur le commissaire!* [8, с. 578].

Наявність небезпеки пояснює модус упевненості мовця відносно виконання адресатом дії й звільняє його від мовленнєвих стратегій переконання, мотивувань і аргументації свого спонування. У мовному вираженні такі мовленнєві акти не містять аподозиса, тобто вважаються непрямими мовленнєвими актами з кількісною трансформацією семантичної моделі:

– *Attention! – cria-t-il. – Cache-toi vite!*

(J'ai entendu le faible ronronnement. Le bruit s'amplifie peu à peu: le moteur de la voiture...) [9, с. 174].

Отже, діалогічне мовлення будується на основі гнучких моделей. Для того, щоб правильно побудувати висловлювання, ураховуючи конкретні умови спілкування, необхідно володіти принципом варіативності, який дозволяє «вибирати адекватні способи вираження думок і почуттів, відповідні теми для розмов, ефективні в цих умовах спілкування тактичні прийоми досягнення бажаного результату» [2, с. 135].

До факторів, які регулюють появу в мовленні того чи того варіанта, варто віднести такі: вік та освіта мовців, їх соціальний статус, офіційність і близькість відносин. Висловлювання будується залежно від індивідуальних мотивів і цілей мовця, від соціальних умов спілкування, від індивідуально-особистісних характеристик мовців, обсягу їх знань, рівня вихованості.

Завершуючи аналіз комунікативно-прагматичних речень попередження, варто розглянути й деякі відповідні реакції адресата, використовуючи при цьому дискрипторну методичку опису поведінкової ситуації, запропоновану Е. Верещагіним. Так, аналіз висловлювань діалогічного мовлення показав, що найпоширенішими реакціями на мовленнєві акти попередження є:

- 1) страх і бажання змінити лінію своєї поведінки;
- 2) удячність та завірення, що певні заходи будуть ужиті;
- 3) ігнорування або ж повне відкидання попередження [1].

Страх і бажання змінити лінію поведінки може виражатись вербально (у формі обіцянки: *entendu, bon, d'accord*) і невербально (реакція у вигляді дії). Так, у наступному прикладі попереджувальна репліка капітана корабля відіграє роль стимулу:

Je vis sa main glisser vers le sac de velours noir qui était à côté d'elle sur le divan. Mais le commandant avait aperçu le geste.

– *Trubshaw, son sac à main!*

L'avertissement avait claqué comme un coup de fouet. Le steward a eu juste le temps de se précipiter. Un petit revolver brillait déjà dans le sac ouvert [6, с. 216].

У цьому прикладі установка мовця направлена на здійснення впливу на адресата з тим, щоб викликати з боку останнього прогнозовану реакцію,

тобто «спровокувати» його поведінку.

Удячність і підтвердження того, що заходи будуть ужиті, також є типовою реакцією на мовленнєві акти попередження, виражені у формі побажання. Така реакція характерна в ситуації, коли між комунікантами існують дружні відносини:

- *Mik! Cria Jeanne. Il se retourna.*
- *Prenez garde!*
- *Soyez tranquille!* [7, с. 117].

Мовленнєвий акт попередження, направлений на випередження небажаної поведінки адресата з тим, щоб уберегти його від негативних наслідків, може свідомо ігноруватися чи повністю відхилитися. Наприклад:

- *Fais pas l'imbécile, Rocco. Tu te montes la tête sans raison et tu risques de tout ficher en l'air pour du vent!*
- *Je m'en fous!* [5, с. 39].

Варто зазначити, що відповідною реплікою на мовленнєвий акт попередження може стати мовленнєвий акт погрози, виражений непрямым способом. Розглянемо наступний приклад. Головний герой роману К. Арноті «Справа про спадок» їде в машині, за кермом якої знаходиться молода дівчина Люба. Вона веде машину на швидкості, що перевищує норму, й постійно її збільшує:

- *Tu vas trop vite, Luba. Tu devrais ralentir. Tu es une excellente conductrice, mais à ce rythme-là, nous allons nous massacrer.*
- *Et si c'était le but? Une soudaine panique me dessécha la gorge* [3, с. 246].

У цьому випадку мовленнєві акти погрози (*Et si c'était le but?*) є емоційною реакцією на спричинену раніше шкоду й використовується з метою залякати адресата, даючи йому зрозуміти, що за будь-яке зло (навіть учинене багато років тому) потрібно платити. Жага помсти настільки захопила дівчину, що вона готова пожертвувати своїм життям, аби тільки покарати кривдника.

Отже, мовленнєві акти попередження репрезентуються в розмовному мовленні й можуть уживатися в будь-якій рольовій структурі комунікативної ситуації. Мовленнєвий акт попередження використовується в соціально-нормативних ситуаціях, оскільки має позитивну бенефактивність на адресу слухача, наприклад, при зверненні старшого за статусом (за віком, соціальним станом) до молодшого при близькій психологічній дистанції і в невимушеній обстановці спілкування. Однак у ситуації безпосередньої небезпеки для адресата роль «рятівника» може взяти на себе будь-яка особа, незалежно від її статусу, положення в суспільстві, віку. Найбільш поширеними реакціями на мовленнєві акти попередження у діалогічному мовленні є такі: страх і бажання змінити свою поведінку; удячність і запевнення, що заходи будуть ужиті; ігнорування або повне відкидання попередження.

Список використаних джерел

1. Верещагин Е. М. Тактико-ситуативный подход к речевому поведению «угроза». *Русистика*. Berlin: Dieter Lenz Verlag, 1990. № 1. С. 26–32.
2. Ерофеева Е. В. Речевые акты со значением предупреждения нежелательного действия в современном французском языке: дис. ... канд. филол. наук. М., 1997. 179 с.
3. Arnothy Ch. Une affaire d'héritage. Paris: B – Grasset, 1991. 408 p.
4. Arnothy Ch. Voyage en noce. Paris: Plon, 1994. 396 p.
5. Exbrayat. Aimez-vous la pizza? Paris: Librairie des Champs-Élysées, 1991. 254 p.
6. Quentin P. L'assassin est à bord. Paris: Librairie des Champs-Élysées, 1985. 219 p.
7. San-Antonio. Dernière mission. Mes espionnages-1. Paris: Fleuve noir, 1992. 505 p.
8. Simenon G. Pedigree. Tout Simenon 2. Paris: Presse de la Cité, 1988. 894 p.
9. Terrel A. Le témoin est à la noce. Paris: Librairie des Champs-Élysées, 1984. 187 p.

Наталія Поліщук

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вирішення проблеми здоров'язбереження молоді потребує пильної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Але особливе місце та відповідальність в оздоровчій діяльності відводиться освітній системі, яка повинна і має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язбережувальним. І в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних студентів, а про майбутнє України, створення здоров'язбережувального середовища професійної підготовки майбутнього фахівця.

Державна стратегія здоров'язбереження викладена в нормативно-правових документах, зокрема у Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» на 2012–2020 роки (2011), Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки (2020), Стратегії розвитку державної молодіжної політики до 2030 року (2020) та ін. Здійснений аналіз документів Ради Європи, Європейського Союзу, Всесвітньої організації охорони здоров'я свідчить про визнання пріоритетності освітньої політики з питань здоров'язбереження.

Виховати у студента високу вимогливість до себе, вміння вести здоровий спосіб життя і піклуватися про здоров'я своє й інших – одне із